

Sygn. akt I C 3406/22

K., 7 listopada 2023 r.

UZASADNIENIE WYROKU

Sądu Okręgowego w Krakowie z 10 października 2023 r.

Żądanie powodów R. W. i K. W.

Powodowie wniesli o ustalenie, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy wynikający z Umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z 13 maja 2008 r. zawartej pomiędzy powodami, a (...) S.A. Oddział w Polsce (aktualnie R. (...) Bank (...) z siedzibą w W.) oraz zasądzenie od strony pozwanej na rzecz ich rzecz łącznie (do niepodzielnej ręki) kwoty 90 238,77 zł oraz kwoty 74 566,92 CHF wraz z odsetkami.

Powodowie wniesli też żądanie ewentualne na wypadek nieuwzględnienia roszczenia głównego.

Stanowisko R. (...) Bank (...) w W. (k. 92)

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa.

Strona pozwana przedstawiła obszerną argumentację zmierzającą do wykazania, że umowa jest ważna, a jeśli niektóre jej postanowienia są nieważne to można je zastąpić innymi – wskazanymi przez stronę pozwaną.

Na rozprawie w dniu 10 października 2023 r. strona pozwana podniosła zarzut zatrzymania kwoty 487 200,00 zł.

Okoliczności bezsporne

Strona powodowa jest następcą prawnym (...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W. (KRS (...)) zwłaszcza w zakresie stosunku prawnego wynikającego z analizowanego dokumentu umowy oraz działań faktycznych związanych z umową.

Ustalenia faktyczne

7 marca 2008 r. powodowie złożyli do poprzednika prawnego strony pozwanej wnioski o kredyt hipoteczny na kwotę 487 200 zł w walucie CHF. Wraz z wnioskiem złożyli oświadczenie, że zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz, że będąc w pełni świadomym ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonują wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej; znane są im postanowienia „Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej; zostali poinformowani, że aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach Banku. Ponadto powodowie oświadczyli, że są świadomi, że ponoszą ryzyko kursowe związane z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt; ryzyko kursowe ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku wynikającego z Umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu; kredyt zostanie wypłacony w złotych na zasadach opisanych w ww. Regulaminie; w związku z wypłatą kredytu w złotych mogą pojawić się różnice kursowe; w przypadku niedoboru środków wypłaconych są zobowiązani do ich pokrycia; saldo zadłużenia kredytu wyrażone jest w walucie obcej; raty kredytu wyrażone są w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych na zasadach opisanych w Regulaminie, wyrażona jest docelowo w złotych.

Wniosek został pozytywnie rozpatrzony.

Dowód: wniosek o Kredyt Hipoteczny k. 134, oświadczenie wnioskodawcy k. 89-91, decyzja kredytowa k. 140.

Powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego w dniu 15 maja 2008 r. umowę o kredyt hipoteczny nr (...) sporządzona w dniu 30 kwietnia 2008 r.

Kredyt jest indeksowany w do waluty obcej w CHF. Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji Kredytobiorcy kwotę w wysokości 487 200,00 złotych. Kredyt przeznaczony jest na zakup domu na rynku wtórnym, refinansowanie poniesionych wydatków na cele mieszkaniowe, budowę domu systemem gospodarczym, koszty dodatkowe związane z udzieleniem kredytu. (§ 2 ust. 1, 2, 3,5 umowy).

Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej, która na dzień sporządzenia umowy wynosi 4,01833 % w stosunku rocznym, z zastrzeżeniem postanowień Regulaminu w zakresie ustalania wysokości oprocentowania (§ 3 ust. 1 umowy).

W zakresie nieuregulowanym Umową zastosowanie mają postanowienia Regulaminu (§15 ust.1 Umowy).

Kredyt indeksowany do waluty obcej to kredyt oprocentowany według stopy procentowej, opartej na stopie referencyjnej, dotyczącej waluty innej niż złote, którego wypłata oraz spłata odbywa się w złotych w oparciu o kurs waluty obcej do złotych, według Tabeli (§2 ust. 2 Regulaminu).

Tabelą jest Tabela kursów walut obcych obowiązująca w Banku (§2 pkt 12 Regulaminu).

Kredyt udzielany jest w złotych. Na wniosek wnioskodawcy bank udziela kredytu indeksowanego do waluty obcej. W przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej wnioskodawca wnioskuję o kwotę kredytu wyrażoną w złotych, z zaznaczeniem iż wniosek dotyczy kredytu indeksowanego do waluty obcej. (§ 4 ust. 1 Regulaminu).

W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłat poszczególnych transz. (§7 ust. 4 Regulaminu)

Raty spłaty kredytu pobierane są z rachunku bankowego kredytobiorcy, prowadzonego w złotych, wskazanego w umowie. W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego, na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (§ 9 ust. 1, ust. 2 pkt 1 Regulaminu).

W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wcześniejsza spłata dokonywana jest w oparciu o kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku w momencie realizacji dyspozycji (§13 ust. 7 Regulaminu).

W przypadku pozostawienia kredytu indeksowanego do waluty obcej w stan wymagalności Bank dokonuje zamiany waluty kredytu na złote według kursu sprzedaży zgodnie z aktualną Tabelą obowiązującą w Banku (§21 ust. 3 Regulaminu).

Wraz z umową powodowie podpisali oświadczenie, w którym wskazali, że zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka zmiany stopy procentowej oraz są świadomi ponoszenia tego ryzyka, które ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku wynikającego z Umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu. Ponadto oświadczyli, że zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej i będą w pełni świadomym ryzyka kursowego rezygnując z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych polskich i dokonują wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej. Nadto poświadczyli, że znane są im postanowienia Umowy o kredyt hipoteczny oraz Regulamin kredytu hipotecznego oraz zostali poinformowani, że aktualna wysokość kursów waluty obcej jest dostępna w placówkach Banku. Powodowie oświadczyli również, że: są świadomi, iż ponoszą ryzyko kursowe związane z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt; ryzyko kursowe ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku wynikającego z Umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu; saldo zadłużenia kredytu wyrażone jest w walucie obcej; raty kredytu wyrażone są w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych na zasadach opisanych w Regulaminie.

Dowód: umowa k. 38-40, regulamin k. 41-45, oświadczenie wnioskodawców z 7.03.2008 r. k. 138; oświadczenie kredytobiorców z 13.05.2008 r. k. 151.

Kredyt został wypłacony w trzech transzach. W wykonaniu umowy, od dnia 26 maja 2008 r. do 26 sierpnia 2022 r. powodowie uiścili na rzecz strony pozwanej co najmniej 90 238, 77 zł i 74 566, 92 CHF.

Dowód: zaświadczenie k. 52, zestawienie wpłat k. 58-66.

30 stycznia 2012 r. strony podpisały Aneks do umowy na mocy którego postanowiły, że spłata udzielonego Kredytobiorcy kredytu indeksowanego do waluty obcej następowała będzie w walucie obcej CHF, do której kredyt jest indeksowany z zastrzeżeniem postanowień Aneksu.

Dowód: Aneks nr (...) z 30.01.2012 r. (k. 46).

Pismem z 12 października 2022 r., doręczonym stronie pozwanej w dniu 18 października 2022 r., strona powodowa wezwała pozwaną do zapłaty wyznaczając 14 dniowy termin na spełnienie żądania, jednakże bezskutecznie.

Dowód: List adwokacki k. 48, pismo z 26.10.2022 r. k. 48.

Powodowie potrzebowali kredytu w złotych na cele mieszkaniowe - kupno domu w stanie surowym. Od 2009 r. powodowie mieszkają w kredytowanej nieruchomości. W nieruchomości nie była prowadzona działalność gospodarcza. Powodowie udali się do doradcy kredytowego, który skierował ich do poprzednika prawnego pozwanego banku. Powodom przedstawiono oferty zarówno w PLN, jaki w CHF. Powodowie nie mieli jednak zdolności kredytowej w PLN, więc zaproponowano im kredyt w CHF, którego warunki były znacznie korzystniejsze. Powodom nie zwracano uwagi na zapisy umowy dotyczące przeliczania raty, nie zwracano im uwagi na ryzyko kursowe. Powodom nie przedstawiono żadnych symulacji wzrostu/spadku wysokości rat kredytu w przypadku zmian kursu, a jedynie historyczne kształtowanie się waluty. Nie poinformowano również powodów o maksymalnym koszcie kredytu, ani o ryzyku walutowym/kursowym. Powodom zapewniano, że CHF jest walutą stabilną, a kredyt w CHF jest bezpieczny. Powodowie nie mogli negocjować warunków umowy. Do dnia zawarcia aneksu powodowie spłacali kredyt w PLN, a następnie w CHF. W dacie zawarcia umowy powód zatrudniony był w firmie (...) na stanowisku konsultant asysty technicznej, ma wykształcenie wyższe jest inżynierem automatyki i robotyki. Powódka ma wykształcenie wyższe, z zawodu jest ekonomistą. W chwili zawierania umowy pracowała jako konsultant asysty technicznej, nigdy nie prowadziła działalności gospodarczej.

Dowód: zeznania powodów na rozprawie w dniu 10.10.2023 r. k. 284

Ocena dowodów

Sąd oparł się na dowodach z dokumentów, które nie budziły wątpliwości co do wiarygodności. Sąd ustalając okoliczności udzielenia kredytu oparł się na zeznaniach powodów.

Jako nieprzydatny do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy Sąd uznał dowód z odpisu zeznań świadka A. S..

Sąd uznał, że przeprowadzenie dowodów z wnioskowanych opinii biegłych jest również zbędne, ponieważ Sąd nie jest uprawniony stosownie do przepisów prawa do zmodyfikowania postanowień umownych poprzez zastąpienie ich głównych postanowień innymi oczekiwanymi przez strony, tym bardziej, że pomiędzy stronami nie ma co do tego zgody.

Uzasadnienie prawne

Powodowie w niniejszej sprawie mają status konsument w rozumieniu art. 22¹ k.c. środki z kredytu bankowego były przeznaczone na zakup domu, zakup ten nie był związany z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Nieważność całej umowy

Sąd ocenił, że zawarta umowa jest nieważna z uwagi na sprzeczność z przepisami prawa i zasadami współzycia społecznego – art. 58 § 1 i 2 k.c.

Rodzaj stwierdzonych naruszeń uniemożliwił Sądowi stwierdzenie nieważności umowy jedynie w części, a to dlatego, że nieważne postanowienia są elementami istotnymi umowy, a nie istnieje przepis ustawy, który na ich miejsce wprowadza wiążące strony zasady. Ewentualne stwierdzenie nieważności jedynie niektórych postanowień czyni umowę niepełną, niewykonalną i wewnętrznie sprzeczną.

W opisanym zakresie wzięto pod uwagę orzeczenia: wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019r., C-260/18 (punkt 44), wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 marca 2019r., C-118/17 (punkt 48 i 52).

Sprzeczność z przepisami prawa

W analizowanej umowie nie została określona kwota kredytu.

Zgodnie z umową, jak wskazano w § 2 ust. 1, kwota umowy została określona na 487 200,00 zł, jednakże z uwagi na dalszą część tego przepisu oraz postanowień Regulaminu, jest to kwota jedynie informacyjna, bowiem w dniu wypłaty saldo jest wyrażane w walucie do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty, podanego w tabeli kursów obowiązującą w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych, a do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosowany był kurs kupna waluty obcej wg Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Oznacza to, że faktycznie powodom będzie wydane w PLN tyle ile bank ustali na podstawie swojego kursu w dniu uruchomienia danej transzy kredytu.

Przy takich postanowieniach strona powodowa nie знаła dokładnej wysokości kredytu i wartość ta nie została określona precyzyjnie w umowie, lecz jedynie w przybliżeniu. W dniu wypłaty kwota wierzytelności banku powstawała na podstawie Tabeli kursów, którą sam bank mógł swobodnie kształtować. Okoliczność ta powoduje niezgodność zapisu z wymogiem ustawy.

Zgodnie z art. 69 Prawa bankowego (w brzmieniu na dzień podpisania umowy), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Stosownie do wskazanego przepisu umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać między innymi: kwotę i walutę kredytu, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji.

Opisane postanowienie dotyczące ustalenia kwoty kredytu jest w ocenie Sądu sprzeczne ze wskazanym przepisem ustawy.

Podobnie w umowie nie określono wysokości rat kredytu w formie kwotowej.

Wysokość poszczególnych rat uzależniono od zastosowania kursu sprzedaży walut obowiązującego w banku w chwili spłaty (§ 9 ust. 1-2 i §13 ust. 7 Regulaminu). Strona powodowa w dniu zawarcia umowy nie знаła kwot poszczególnych rat bo nie znała tego kursu i nie miał na niego żadnego wpływu.

Bez znaczenia w opisanym zakresie jest ewentualna polityka banku w zakresie ustalenia opisanych kursów, a to dlatego, że jest niezależna od strony powodowej i nieznaną jej w dniu zawarcia umowy.

Do umowy wprowadzono klauzulę (§7 ust. 4, § 9 ust. 1-2 oraz § 13 ust. 7 Regulaminu), która daje stronie pozwanej całkowitą dowolność w ustaleniu wysokości zobowiązania strony powodowej w zakresie poszczególnych rat jak i w zakresie całej kwoty jaką ma zwrócić.

Wskazane postanowienie jest sprzeczne z ustawą.

Sprzeczność umowy z zasadami współżycia społecznego

Sąd by ocenić zgodność analizowanej umowy z zasadami współżycia społecznego podjął się próby rekonstrukcji ich mając na uwadze charakter umowy, a także jej strony.

Po pierwsze dostrzeżono rzecz oczywistą, że w niniejszej sprawie nie zachodzi jakakolwiek równość stron z ekonomicznego punktu widzenia, konsument w zestawieniu z instytucją bankową jest podmiotem ewidentnie słabszym.

Okoliczność ta rzutuje częściowo na ocenę ryzyka gospodarczego każdej ze stron dla jej bytu, z pewnością w tym zestawieniu bank ryzykuje mniejszy procent swoich aktywów aniżeli konsument.

Po drugie dostrzeżono różnicę w poziomie zakresu wiedzy o ryzyku ekonomicznym w tym makroekonomicznym w zawarciu i realizacji danej umowy. Można w opisanym zakresie zdecydowanie przyjąć, że zakres wiedzy instytucji zajmującej się zawodowo udzielaniem kredytów o rozbudowanej, profesjonalnej strukturze jest większy niż konsumenta.

Po trzecie Sąd zważył pożądaną społecznie i gospodarczo zakres ryzyka zawarcia i realizacji umowy takiej, a nie innej treści. Dostrzeżono, że to po stronie banku leży obowiązek takiego skonstruowania umowy, aby zabezpieczył on swój byt, w tym zwłaszcza godziwy zysk jako instytucji szczególnie ważnej dla gospodarki rynkowej, przy czym jednocześnie tak ustalił swoje uprawnienia umowne by pozostawić konkretny obszar uprawnień i odpowiedzialności dla konsumenta.

Obszar ten powinien w ocenie Sądu być wyraźny – łatwy do zrozumienia przez konsumenta bez konieczności poszukiwania wiedzy specjalistycznej. Ponadto powinien on być konkretny – to jest obejmować przynajmniej główne postanowienia umowne.

Przechodząc do oceny zgodności z tak zarysowanymi zasadami współżycia społecznego Sąd uznał, że zawarta umowa prowadzi do bezwzględnego uprzywilejowania banku w zakresie ustalenia wysokości zobowiązania konsumenta, a tym samym konsument pozbawiony jest już w momencie zawarcia umowy wiedzy o wyraźnej granicy swojego zobowiązania, które jest głównym postanowieniem umownym.

Brak zgodności z zasadami współżycia społecznego dostrzegalny jest także w tym, że opisane postanowienie umowne nie mogło być przedmiotem negocjacji, stanowiło element umowy, który nie był pozostawiony do decyzji konsumentowi.

W ocenie Sądu bank przyznał sobie w ramach zawartej umowy uprawnienie zbyt daleko idące w zakresie możliwości kształtowania swojej wierzytelności wobec klienta, a jednocześnie tego uprawnienia nie przyznał w odniesieniu do wierzytelności klienta wobec banku. Klient nie mógł na podstawie jedynie swojego oświadczenia zdecydować, że bank ma mu zapłacić więcej, przy zachowaniu obowiązku zwrotu należności jak w pierwotnej umowie.

Z zawarciem każdej umowy wiąże się część ryzyka ekonomicznego, która nie jest możliwa do zabezpieczenia nawet przy zachowaniu zasady swobody umów. Bank w analizowanej sprawie za pomocą opisanego mechanizmu swobodnego kształtowania wierzytelności klienta takie uprawnienie sobie jednak przyznał, co Sąd uznał za brak zgodności z zasadami współżycia społecznego.

Paradoksalnie w rachunku ogólnym mogło być tak, że pozbawienie się przez bank ryzyka opisanego w poprzednim punkcie mogło prowadzić do łatwiejszej dostępności kredytu, niższych rat, a zwłaszcza konkurencyjności banku wobec innych banków itp. jednakże Sąd uznaje, że przypadku umowy kredytu konsument musi ponosić koszt ryzyka jakie ponosi bank udzielając mu kredytu na zasadach zgodnych z przepisami prawa, to jest zwłaszcza w granicach ściśle określonej wysokości zobowiązania konsumenta. Jest to koszt jaki musi ponieść konsument by zabezpieczyć swoje prawa oraz wynagrodzenie jakie musi uzyskać bank by prawa konsumenta zachować.

Sąd odrzucił jako ważki argument wskazanie, że klient mógł zdecydować się o wyborze kredytu w PLN. Sąd nie dostrzega niczego nagannego w poszukiwaniu przez konsumentów rozwiązań najbardziej ekonomicznie korzystnych – także w krótkim horyzoncie czasu.

Trudno oczekiwać, by konsument miał obowiązek w momencie brania kredytu by przewidywać zmiany kursów walut na rynkach światowych, w tym zwłaszcza zmiany walut, kraju którego nie jest obywatelem, nie ma wpływu w najmniejszym stopniu nawet na politykę fiskalną rządu tego kraju, czy też banku tego kraju.

Dostrzec także należy, że przyczyna dużej podaży kredytów w CHF oraz ich atrakcyjność w zakresie wysokości rat mogła też wynikać z makroekonomicznych celów poszczególnych rządów Unii Europejskiej ze strefy EURO, które zmierzały w ten sposób stworzyć społeczne warunki do akceptacji wprowadzenia tej waluty w Polsce. Tego rodzaju zamierzenia pozostają całkowicie poza zakresem przewidywania przeciętnego konsumenta, który w ocenie Sądu powinien być chroniony przed faktami dokonanymi by wymóc na nim określoną postawę o charakterze politycznym.

Ponadto Sąd ocenił, że strona powodowa nie posiadała od początku zawarcia umowy informacji wprost, że może kredyt spłacać bezpośrednio w CHF, a nie w PLN za pośrednictwem banku i jego kursu przeliczeniowego. Uprawnienie to nie wynikało wprost zwłaszcza z § 2 ust. 1 Umowy i § 7 ust. 4 oraz § 9 ust. 1-2 Regulaminu.

Czyniąc rozważania i oceny dotyczące zasad współżycia społecznego Sąd miał na uwadze także: wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2019 r., sygn. akt I CSK 736/17, zwłaszcza w zakresie oceny braku pełnej świadomości konsumenta o ryzykach wynikających z umowy, wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., sygn. akt IV CSK 804/14, w zakresie negatywnej moralnej oceny umowy, która dla jednej ze stron jest krzywdząca.

Przesłanki nieważności z art. 385¹ k.c.

Sąd ocenił, że nieważność umowy może być także przyjęta z uwzględnieniem zasad z art. 385¹ k.c. i podzielił w całości w tym zakresie argumentację powodów, k. 9 i następane.

Czyniąc tę ocenę Sąd miał na uwadze wyrok Sądu Najwyższego z 29 października 2019 r., sygn. akt IV CSK 309/18, który wskazał między innymi, że: Niedozwolone (nieuczciwe) w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. są postanowienia umowy kredytu bankowego (art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2187 z późn. zm.), denominowanego w obcej walucie, kształtujące prawa i obowiązki konsumenta-kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami przez uzależnienie warunków waloryzacji świadczenia pieniężnego (art. 358 k.c.) od woli banku udzielającego kredytu. Dotyczy to w szczególności odwołania się w klauzuli umownej do kursów walut zawartych w tabeli tego banku, ogłaszanej w jego siedzibie, bez wskazania ograniczeń umownych w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych.

Postanowienia główne umowy

W ocenie Sądu kwestionowane przez powodów klauzule umowne określają główne świadczenia stron. Mechanizm waloryzacji świadczeń z umowy kredytu do waluty obcej wpływa na wysokość rat kredytu w złotych polskich spłacanych przez powodów, a rata kredytu i jego wysokość jest głównym postanowieniem umowy.

Po pierwsze, poprzez przeliczenie kwoty kredytu wypłaconej stronie powodowej w PLN na CHF po kursie wskazanym w umowie dochodzi do ustalenia salda kredytu w walucie CHF, jakie ma zostać przez stronę powodową spłacone, stanowiącego podstawę do ustalenia wysokości poszczególnych rat kapitałowych w walucie CHF.

Po drugie, poprzez przeliczanie kwoty poszczególnych rat wyrażonych w CHF na PLN po kursie wskazanym w umowie dochodzi do ustalenia wysokości rat spłacanych ostatecznie przez powodów w PLN.

Po trzecie, w przypadku przewalutowania kredytu na inną walutę według kursów wskazanych w umowie dochodzi do ponownego ustalenia zarówno wysokości pozostałego do spłaty kapitału kredytu, jak i wysokości rat kredytu.

Brak indywidualnego uzgodnienia postanowień

Postanowienia umowy w zakresie ustalenia kursu walut przyjmowanych do ustalenia wysokości długu i zobowiązania nie były indywidualnie uzgodnione.

Umowę zawierano w ten sposób, że wzór umowy był nienegocjowany, a przedmiotem zmian mogła być wysokość zobowiązania, okres kredytowania, czy też zabezpieczenia i inne kwestie poboczne. Przedmiotem negocjacji nie były zasady ustalania kursu CHF do PLN i odwrotnie ustalone w umowie. Postanowienia te nie były nawet przedmiotem należytego wyjaśnienia ze strony banku, a dokonywane przez bank pouczenia dotyczące zmiany kursu waluty były nieprawdziwe ponieważ nie dotyczyły postanowienia umownego ale kursu rynkowego lub kursu NBP, a te nie były elementem umowy.

Brak jednoznaczności postanowień

Postanowienia umowne dotyczące zasad ustalenia kursu przez bank w niej nie istnieją w ogóle, ponieważ je przemilczano, a zatem są niejednoznaczne. Argumentacja banku odwołująca się do istnienia wewnętrznych regulacji w tym zakresie jest bezprzedmiotowa – bo regulacje wewnętrzne banku nie są elementem umowy.

Pouczenie, którego bank udzielił konsumentowi dotyczy zmiany kursów walut w rozumieniu ogólnym lub w znaczeniu kursu NBP. Nie dotyczy ono pouczenia o tym, że kurs ten jest swobodnie ukształtowany przez bank, a stosownie do postanowień umowy konsument nie ma żadnego wpływu na ustalenie banku w tym zakresie. Pouczenie było w tym znaczeniu mylące i nieprawdziwe bo nie dotyczyło postanowień umowy.

Bez znaczenia dla oceny jednoznaczności postanowień jest prezentowanie przez bank kursów historycznych CHF, nawet w zakresie tych stosownych przez bank, a nie tylko przez NBP. Konsument nie był pouczony o tym, że kurs ten można dowolnie zmienić po stronie banku.

Brak zgodności z dobrymi obyczajami

Przyznanie sobie przez bank jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

W umowie wskazano wyłącznie, że kurs zostanie ustalony w oparciu o tabele ustalane przez bank, przy czym jak się wydaje kurs miał być ustalony w oparciu o kurs średni NBP modyfikowany arbitralnie ustalaną przez bank marżą (§2 ust. 2 i 12 oraz § 7 ust. 4 i § 9 ust. 1-2 Regulaminu). W konsekwencji, skoro bank nie był w żaden sposób ograniczony umownie w ustalaniu marży, mimo iż kurs NBP był ustalany niezależnie od decyzji banku, końcowo należy uznać, że kurs waluty był arbitralnie ustalany przez bank.

Nie określono żadnych wytycznych, ani ograniczeń związanych z powyższymi czynnościami banku. Zarząd banku, na podstawie tak sformułowanych przepisów, w każdej chwili mógł podjąć dowolną decyzję co do wyznaczenia kursu waluty i tym samym określenia wysokości zobowiązania kredytobiorców. To, czy ta decyzja w świetle warunków

rynkowych byłaby racjonalna nie ma znaczenia. Istotnym jest wyłącznie to, że od decyzji banku zależy kurs waluty i wysokość zobowiązania kredytobiorcy.

Nie ma znaczenia również to, że w danej chwili bank, na podstawie wewnętrznych zarządzeń stosuje mechanizmy zapewniające kursy rynkowe. Te zarządzenia z dnia na dzień się mogą zmienić, a nawet mogły nie być stosowane bo ich naruszenie powoduje jedynie naruszenie zasad wewnętrznych pracodawcy, a nie prawnych.

Bank w ocenie Sądu wykorzystał słabszą pozycję konsumenta przy zawieraniu umowy celowo milcząc na temat tego, że sam swobodnie będzie kształtował wysokość zobowiązania klienta bez żadnego ograniczenia, a postanowienie takie jest oczywiście sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Rażące naruszenie interesu konsumenta

Sąd uznał, że przytoczone mechanizmy dotyczące ustalenia kursu waluty na potrzeby umowy rażąco naruszają interes konsumenta.

Rażące naruszenie interesu przejawia się we wprowadzeniu do umowy postanowień, które umożliwiają wzrost zobowiązania konsumenta bez żadnego ograniczenia w oparciu o uprawnienie, które ma bank. Konsument nie ma odwrotnego uprawnienia w umowie, tak aby mógł zdecydować, że jest zobowiązanie będzie maleć.

Bank naruszył w konsekwencji w sposób rażący interes konsumenta kształtując jego zobowiązanie w sposób całkowicie niedookreślony. Bank doprowadził do zawarcia tego rodzaju umowy wykorzystując przewagę kontraktową wynikającą ze swojej pozycji rynkowej oraz nie dochowując ciężących na nim obowiązków wynikających z przepisów prawa co wyżej już oceniono.

Możliwość utrzymania umowy w części

Sąd odrzucił możliwość modyfikacji uznanego za abuzywne postanowienia umowy, ponieważ skutkiem zastosowania art. 385¹ k.p.c. jest brak związania postanowieniem umownym, a nie jego modyfikacja do innej postaci.

Kurs waluty w tym przypadku jest wynikiem dowolnej modyfikacji kursu średniego przez bank. Integralność tego postanowienia, wyrażająca się w tym, że poszczególne części składają się na wynik, który stanowi dopiero kurs waluty, zdaniem Sądu uniemożliwia ingerencję w powyższe równanie w sposób umożliwiający eliminację z równania wyłącznie części odnoszącej się do arbitralnie ustalonej marży.

Wskazać należy, że jakkolwiek w orzecznictwie TSUE dopuszcza się pod pewnymi warunkami zastąpienie eliminowanych postanowień umowy, dyspozytywnymi przepisami prawa krajowego, modyfikacja abuzywnych postanowień jest jednak niedopuszczalna (tak w wyroku Trybunał Sprawiedliwości z 29 kwietnia 2021 r. C-19/20).

Brak podstaw do oddalenia roszczenia na podstawie art. 5 k.c.

Sąd nie dopatrył się jakichkolwiek powodów, by uznać żądanie strony powodowej za nadużycie prawa podmiotowego. Strona powodowa jako konsument ma pełne prawo oczekiwać, że nie będzie stroną umowy nieważnej i odzyska to co na poczet tego rodzaju umowy świadczyła. Strona pozwana zawierając umowę powinna się liczyć z tym, że nie uzyska świadczeń umownych z umowy nieważnej tym bardziej, że jest stroną silniejszą dysponującą znacznym potencjałem doradczym, zarówno na płaszczyźnie finansowej jak i prawnej.

Rozstrzygnięcie Sądu w pkt I wyroku

Sąd uznał, że powodowie posiadają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy w rozumieniu art. 189 k.p.c. Na chwilę obecną są bowiem zobowiązani do spłacania rat kredytu (umowa formalnie obowiązuje), stąd istnieje niepewność co do ważności umowy i w konsekwencji wysokości jego zobowiązania oraz wymagalności.

Rozstrzygnięcie Sądu w pkt II wyroku

Mając powyższe na uwadze Sąd uwzględnił roszczenie na podstawie art. 405 w zw. z 410 k.c. Zasądzone to co powodowie świadczyli na poczet umowy nieważnej w walucie PLN i CHF.

Zarzut zatrzymania

Zgłoszony przez stronę pozwaną na rozprawie w dniu 10 października 2023 r. zarzut zatrzymania w ocenie Sądu nie zasługiwał na uwzględnienie, albowiem odnosi się on wyłącznie do zobowiązań wzajemnych (art. 496 i art. 497 k.c.).

W myśl art. 487 § 2 k.c. umowa jest wzajemna, gdy obie strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej.

Aby ocenić, czy powyższe odnosi się do umowy kredytu (w tym kredytu indeksowanego do waluty CHF) odwołać się należy do definicji umowy kredytu, w której wskazuje się, że jest ona umową dwustronnie zobowiązującą. Z jednej strony, to bank zobowiązany jest do udzielenia kredytu, a potem uprawniony jest do uzyskania spłaty. Z drugiej, kredytobiorca ma prawo domagać się od banku wypłaty kredytu, a potem obciąża go obowiązkiem zwrotu. Kredytobiorca ma jeszcze także dodatkowe obowiązki. Nie może korzystać z sumy kredytu w inny sposób niż oznaczony umową. Zobowiązany jest do zwrotu sumy kredytu (spłaty kredytu) wraz z odsetkami i prowizją w terminach określonych w umowie kredytowej. Szczegółowe prawa i obowiązki stron określa umowa (np. obowiązek kredytobiorcy umożliwienia pracownikom banku dokonywania kontroli, dostarczania bankowi określonych dokumentów, ustanowienie zabezpieczenia spłaty kredytu itp.). Sposób określenia praw i obowiązków stron stosunku umownego jakim jest umowa kredytu w ocenie Sądu budzi wątpliwości, co do uznania go za zobowiązanie wzajemne w świetle regulacji art. 487 § 2 k.c.

Faktem jest co prawda, iż kredytobiorca jest zobowiązany do zwrotu kwoty udzielonego kredytu niemniej jednak wraz z odsetkami i prowizjami przez co zwracana kwota nie staje się ekwiwalentem zobowiązania spełnionego przez bank.

Odsetki

Sąd zasądził odsetki od dnia następnego po upływie wyznaczonego przez powodów terminu do zapłaty wskazanego w piśmie z dnia 12 października 2022 r., stosownie do postanowień wyroku Sądu Najwyższego z 28 października 2022 r, sygn. akt II CSKP 898/22.

Koszty procesu

Strona pozwana przegrała w całości zatem w ocenie Sądu to ją obciążają koszty procesu stosownie do art. 98 k.p.c., a ich szczegółowym obliczeniem zajmie się Referendarz sądowy.

dr Krzysztof Dyl

sędzia sądu okręgowego

Sygn. akt I C 3406/22

Kraków, 7 listopada 2023 r.

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)